

2. રેસ નો ઘોડો

પ્રસ્તાવના

* આજના જીવનને માણસે કેવી રીતે રેસનું મેદાન બનાવી દીધું છે એ આ વાર્તામાં વર્ષા અડાલજાએ ખૂબ જ સુંદર રીતે સમજાવ્યું છે. વર્ષા ગુણવંતરાય આચાર્ય નો જન્મ 10 એપ્રિલ 1940 ના રોજ મુંબઈમાં થયો હતો. તેઓએ આકાશવાણી મુંબઈમાં પ્રવક્તા તરીકે પણ કાર્ય કરેલું છે, તેમજ રંગભૂમિ સાથે પણ તેઓ સંકળાયેલા છે. તેમણે ઘણી નવલકથાઓ લખેલી છે. જેવી કે ‘ગાંઠ છૂટ્યાની વેળા’, ‘અણસાર’, ‘ખરી પડેલો ટૂકો’, ‘રેત પંખી’, ‘મારે પણ એક ઘર હોય’, ‘કોસ રોડ’ વગેરે. તેમજ તેમની વાર્તાઓમાં, ‘એ’ ‘સાંજ ને ઉંબર’, ‘વર્ષા અડાલજા ની શ્રેષ્ઠ વાર્તાઓ’ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

શિક્ષણનો હેતુ બાળકોનો સર્વાંગી વિકાસ કરવાનો છે, પણ જ્યારે આ શિક્ષણ એ એક સ્પર્ધા બની જાય છે ત્યારે તેની બાળપણ અને ઘડપણ એમ બંને પેઢી પર થતી વિપરીત અસર આ પાઠમાં સમજાવવામાં આવી છે.

સ્વાધ્યાય

1. સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(૧) વિનુકાકા વાત વાત માં કહેતા....

ઉત્તર- (A) નિશાન ઊંચું રાખવું.

(2) અંકિતના માતા પિતાનું સ્વપ્ન હતું કે....

ઉત્તર- (B) તે ઉમદા માણસ બને.

2. એક એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો

(1). અમેરિકા માં રહેતા ડોક્ટર સૌરભ પાસે કોના માટે સમય નથી ?

ઉત્તર- અમેરિકા માં રહેતા ડોક્ટર સૌરભ પાસે પોતાના માતાપિતા માટે સમય નથી.

(2). અંકિત ને પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાની ખુશીમાં કયા પુસ્તકો ભેટમાં મળ્યા હતા ?

ઉત્તર- અંકિત ને પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાની ખુશીમાં રામાયણ અને મહાભારતના પુસ્તકો ભેટ માં મળ્યા હતા.

3. બે ત્રણ વાક્ય માં ઉત્તર આપો.

(1). “બેટા ચાલ બહુ મોડું થઈ ગયું” વિનુકાકાના આ વાક્ય નો ગુઢાર્થ સમજાવો.

ઉત્તર - સૌરભ ભણી ગણીને અમેરિકામાં મોટો થયો. ટે આર્થિક રીતે બહુ સમૃદ્ધ છે પરંતુ તેની પાસે તેના પરિવાર માટે સમય નથી. વિનુકાકાએ સૌરભ ને ભણાવી-ગણાવીને મોટો ડોક્ટર તો બનાવી દીધો પણ તેને સારા સંસ્કાર આપી એક ઉત્તમ માણસ ન બનાવી શક્યા અને તેના માટે હવે બહુ મોડું થઈ ગયું હતું. તેથી વિનુકાકા દુઃખ સાથે કહે છે, “બેટા ચાલ બહુ મોડું થઈ ગયું”.

(2). “હવે અમેરિકામાં ક્યારે જશો ?” પ્રશ્નના ઉત્તરમાં વિનુકાકાની પ્રતિક્રિયા તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

ઉત્તર- નીનાબહેન વિનુકાકાને જ્યારે પૂછતાં હવે ક્યારે જશો? ત્યારે વિનુકાકા માથું માથું ધુણાવી ચુપ રહેતા. એમની આંખના ખૂણે નાનું આસું સ્વાજતું જે આથમતા સૂર્યના કિરણમાં ચમકી ઉઠતું.

4. સાત આઠ લીટીમાં ઉત્તર લખો.

(1). ‘રેસનો ઘોડો’ વાર્તાને આધારે બાળકના ઘડતરમાં અડચણરૂપ બનતા પરિબળોની ચર્ચા કરો.

ઉત્તર- ‘રેસનો ઘોડો’ વાર્તાના લેખિકા વર્ષા અડાલજા એ સરસ કથાગુથની દ્વારા સંજય-નીનાબેન ના પુત્ર અંકિત અને વિનુકાકા-મંજુકાકીના પુત્ર સૌરભના શિક્ષણ ઘડતરની વાત કરી છે.

શિક્ષણનો પાયાનો સિધ્ધાંત આનંદ આપવાનો છે. બાળકને સારો માણસ બનાવાવનો છે. વાલીઓની અપેક્ષાને કારણે આજનું શિક્ષણ સ્પર્ધાત્મક બન્યું છે પરિણામે નાનપણથી જ વધુ ગુણ પ્રાપ્ત કરવાના ભારણને કારણે બાળપણ છીનવાઈ જાય છે. એ બાબતે લાલબત્તી ધરતી આ વાર્તા છે.

બાળકને માત્ર ભણાવ-ભણાવ કરવાથી તેનું ઘડતર સૌરભ જેવું થશે. જે મોટો થયા પછી માત્ર પૈસા કામાંવાવમાં જ રહેશે જ્યારે બાળકને અંકિતની જેમ છૂટથી તેનું બાળપણ તેને જીવવા દેવામાં આવશે તો મોટો થઈ તે ઉત્તમ માણસ બની પરિવાર અને સમાજને સમય આપશે.

(2) ‘આખરે તો શિક્ષણનું ધ્યેય બાળક ઉમદા માણસ બને તે છે.’ આ વિધાન વિગતે સમજાવો.

ઉત્તર- ‘રેસનો ઘોડો’ પાઠમાં નીનાબહેને આ વિધાનને સફળ પુરવાર કર્યું છે. નીનાબહેન પોતાના પુત્ર અંકિતને શૈક્ષણિક ભારણ વાળું જીવન જીવવા દેતા નથી. ટે અંકિતને હૂફ, પ્રેમ અને સ્વતંત્રતા આપે છે. બાળસહજ રમત રમવાની છૂટ આપે છે તથા રામાયણ અને મહાભારત જેવી બાળકથાઓના પુસ્તકો ભેટમાં આપે છે જેથી તેમાં આંતરિક ગુણોનો વિકાસ થાય. અને એને કુદરતી રીતે ખીલવાનું વાતાવરણ પૂરું પાડ્યું. કૌટુંબિક ભાવના તેમજ દેશપ્રેમ જેવા સંસ્કારોનું સિંચન કર્યું. નીનાબહેન માનતા હતા કે ભવિષ્યની કારકિર્દી માટે બાળકને જ નિર્ણય લેવા દેવા જોઈએ.

બાળક સંસ્કારે ઉમદા માણસ બને એ જ શિક્ષણનું ધ્યેય હોવું જોઈએ અને નીનાબહેનનું આ સપનું તેમના દીકરા અંકિતે પુરવાર કર્યું.

(૩). 'રેસનો ઘોડો' શીર્ષકની યથાર્થતા ચર્ચો.

ઉત્તર- 'રેસનો ઘોડો' શીર્ષક સમગ્ર વાર્તાના કથા વસ્તુના હાર્દને યથાર્થ રજુ કરે છે. વિનુકાકા એ આ વાર્તાનું મહત્વનું પાત્ર છે.

આજના સમયમાં દરેક વાલી પોતે જીવનમાં ના કરી શક્યા હોય તે પોતાના બાળક દ્વારા સિધ્ધ કરવા ઇચ્છતા હોય છે. પોતાનું સંતાન ઊંચા ટકા સાથે પ્રથમ ક્રમે આવે એ માટે વિવેક ચૂકીને બાળક ઉપરનો બોજ વધારતા જાય છે. પરિણામે બાળક તાણમાં જીવે છે અને એનું બાળપણ છીનવાઈ જાય છે. આવું જ આ પાઠ માં વિનુકાકા કરે છે જે પોતાના પુત્ર સૌરભને રેસનો ઘોડો બનાવી દોડાવે છે. એમાં સૌરભ ઉણો ઉતરે કે ઓછા માર્ક્સ લાવે તો વિનુકાકા એને ટોકતા અને ઉતારી પાડતા.

સૌરભ મોટી ડીગ્રી મેળવે, ચંદ્રકો જીતે, અખબારોમાં એનું નામ ચમકે, ફોટા છપાય એવું વિનુકાકા ઇચ્છે છે. એમાં તેમની મહેનત સફળ થઈ. સૌરભ રેસના ઘોડાની જેમ પ્રથમ આવ્યો અને અમેરિકામાં ડોક્ટર બન્યો. સૌરભ પાસે હવે બધીજ સુખ સમૃદ્ધી છે પણ માં-બાપ માટે જરાય સમય નથી. આમ સૌરભ શિક્ષણ ક્ષેત્રે 'રેસનો ઘોડો' જીતી ગયો, પણ સંસ્કાર ક્ષેત્રે હારી ગયો. આ દ્રષ્ટિ એ 'રેસનો ઘોડો' શીર્ષક યોગ્ય અને યથાર્થ છે.